

Araştırma Makalesi / Research Article

**PSİKOMETRİDE AİLE KATILIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİN
İNCELENMESİ****Psychometrics Examination of Opinions Regarding Family Participation***Ali Kılıcarslan***Sertan Talas****Ahmet Ragıp Özpolat******Özet**

Bu çalışmada psikometri alanında aile katılımına ilişkin uygulamaların, uzman görüşleri doğrultusunda ortaya konulması amaçlandı. Bu doğrultuda, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım benimsendi. Araştırma, ERAL-NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi kapsamında gerçekleştirilen psikometri uygulamalarında görev alan uzmanların deneyim ve gözlemlerine dayandırıldı. Psikometride aile katılımının ölçme süreçlerine etkisi, çalışmanın konusudur. Bu kapsamda, ERAL-NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi uygulayıcısı, 829 uzmandan elde edilen veriler arasından 190 uzman görüşü detaylı olarak incelendi. Araştırma bulguları bize, aile katılımının psikometri süreçlerinde önemli bir unsur olduğunu gösteriyor. Özellikle ailelerin, çocuklarını tanıma ve değerlendirme sürecinde rehberliğe ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Ayrıca, aile katılımının değerlendirme sonuçlarına duyulan güveni artırdığı ve bu sonuçlara dayalı olarak yürütülen çalışmaların verimliliğini yükselttiği saptandı.

Anahtar Kelimeler: *Bireyi Tanıma, Psikometri, Aile Katılımı.*

Abstract

This study aimed to present applications related to family participation in psychometrics based on expert opinions. In this regard, a phenomenological approach was adopted from qualitative research designs. The research was based on the experiences and observations of experts involved in psychometric applications conducted within the scope of the ERAL-NIT Cognitive Assessment System. The impact of family participation in psychometric measurement processes is the subject of this study. Within this scope, 190 expert opinions were examined in detail from among the data obtained from 829 experts who are practitioners of the ERAL-NIT Cognitive Assessment System. The research findings show us that family participation is an important element in psychometric processes. In particular, it was found that families need guidance in the process of understanding and assessing their children. Additionally, it was determined that family participation increases confidence in assessment results and enhances the efficiency of studies conducted based on these results.

Keywords: *Assessment, Psychometrics, Family Participation.*

GİRİŞ

Bireyin doğumundan ölümüne kadar olan süredeki büyüme ve gelişiminde desteği olan aile, toplumu meydana getiren en küçük birimi ve temelini oluşturan yapı taşlarından biridir

*Milli Eğitim Bakanlığı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmeni. alikilcarslan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9306-4430

**Doç. Dr. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, sertan.talas@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1635-9707

***Prof. Dr. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, arozpolat@erzincan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2861-1490.

(Oktay, 2007). Birbiriyle kan, evlilik veya evlatlık gibi bağı olan, aynı çatı altında yaşayan ve sosyal, ekonomik bir birim oluşturan bireyler grubu (Budak, 2000). Aile toplumun en genel ifadeyle anne, baba ve çocuk rollerinden oluşan, bu roller arasında sınırlar olan ve bu sınırların geçirgen olup olmaması üyeler arasındaki iletişim ve etkileşimin derecesine göre değişen toplumun bir parçasıdır (Kılıç Duran, 2007).

Çocuğun sonraki yıllardaki hayatında ailedeki üyelerle, yaşıtlarıyla veya başka kişilerle sağlıklı ve etkili ilişkiler kurabilmesinde ebeveynlerin tutum ve tavırları etkilidir (Ekşi, 1990). Çocukların sağlıklı yetişkinler olmaları, sağlıklı ilişkilerin yer aldığı aile ortamlarında büyümelerine bağlıdır (Erkan & Durmuşoğlu, 2006). Çocukların zihinsel ve kişilik gelişimleri ile ilgili aile etmenlerini, demografik özellikler, aile etkileşimi ile ilişkili bilişsel ve duygusal etmenler olarak belirtmiştir. Bilişsel etkenler, çocuğun bilişsel gelişiminde anne – babanın rolü ve evdeki bilişsel ortamı içerirken, duygusal etkenler, çocuğu yönlendirmede tutarlılık, çocukla iletişim, annenin kendilik rol algısı ve öz saygısı olarak tanımlamıştır (Gordon, 2019). Erken yaşlarda aile tarafından çocuğa verilen bakım ve eğitimin yüksek kalitede olmasının, çocuğun ilköğretimdeki akademik ve bilişsel başarısıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Field ve Rosenthal tarafından yapılan bu araştırma çocuğun bilişsel gelişiminde ailenin ne derece etkili olduğunu göstermektedir (Kasuto, 2005).

Ailenin çocuğun bilişsel gelişimi üzerindeki rolüne dair literatürü üçe ayırabiliriz. Bunlardan ilki, yetişkinlerin sosyal sınıf, zekâ veya aile yapısı gibi daha çok kalıcı olan özelliklerine işaret eder. Bu özellikler, çocukta değişik bilişsel sonuçlar ile ilişkilidir. İkincisi, ebeveynlerin çocuğun öğrenmesini desteklemesi ve harekete geçirmesinde rol oynayan aktivite ve inançlarına yöneliktir. Üçüncü de, benzer bir şekilde çocuk ve öğretmenleri (ve sınıf arkadaşları) arasındaki etkileşimi inceler (Meadows, 1993).

Geleneksel zekâ testleri, uzun yıllar boyunca bireyin mantıksal akıl yürütme, sözel ifade ve işleme hızı gibi bilişsel becerilerini ölçmeyi amaçlar. Ancak son yıllarda, zekâ kavramının daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesi gerektiği fikri akademik çevrelerde giderek daha fazla kabul görmektedir (Flanagan & Harrison, 2012). Bu bağlam da, bireyin üst bilişsel becerileri (örneğin planlama, öz-düzenleme, dikkat kontrolü) ile sosyal çevresi, özellikle aile faktörü, zekâ değerlendirmelerinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Sternberg, 2020). Smith & Brown (2020), aile görüşlerinin, bilişsel testlerin öngörü gücünü artırdığını ve özellikle öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların değerlendirilmesinde kritik bir tamamlayıcı unsur olduğunu ifade ederler.

Ölçme, bireyin belirli özelliklerinin gözlenmesi ve bu gözlemlerin sayılarla ya da nitel ifadelerle açıklanmasıdır. Değerlendirme ise ölçme sonuçlarının önceden belirlenmiş amaçlara göre yorumlanmasıdır (Karasar, 2009). Genel olarak, bireyin çeşitli nitelikleri hakkında bilgi toplanmasına bireyi tanıma denir. Birey hakkında doğru karar vermenin temel şartı, durumla ilgili geçerli bilgiler edinmektir (Özgüven, 2012). Bireyi tanımanın en önemli amacı, gelişimine ve uyumuna yardım edebilmek, eğitim ortamından yeterince yararlanabilmesini sağlamaktır. Bu nedenle çocuğun biyolojik, kalıtsal, davranışsal ve psikolojik özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları gibi tüm yönleriyle tanınması gerekir. Çocuklar yeterince tanındığında gereksinim duyduğu alanlar ve güçlü yönleri tespit edilebilir ve buna yönelik yaklaşımlar sergilenebilir (Tagay, 2016).

Gelişimdeki aile ve çevre etkisine yönelik geliştirilen kuramların başında; Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı (1979), bireyin gelişiminin çok katmanlı çevresel faktörler (mikrosistem, mezosistem vs.) tarafından etkilendiğini savunur. Bu bağlamda, zekâ değerlendirmesi yalnızca bireyin değil, ailesi ve çevresinin etkileşimi içinde değerlendirilir. Benzer biçimde, dinamik değerlendirme yaklaşımları (Feuerstein, 1988), çocuğun öğrenmeye açıklığını, gelişim potansiyelini ve aile-öğretmen iş birliğini dikkate alan daha kapsayıcı modeller önerirler. Zekâ test sonuçlarının, bireyin günlük yaşamındaki performansını tam olarak yansıtmayabileceği düşüncesi, alternatif bilgi kaynaklarını (örneğin ebeveyn raporları) gündeme getirmiştir. Aileler bireyin bilişsel potansiyelini etkileyen çevresel faktörlerin en yakın kaynağıdır. Bronfenbrenner'in (1979) çevreyle ilgili sistem kuramına göre, bireyin gözlemlenen davranışı sadece bireysel değil, ailesel ve toplumsal etkilerle birlikte anlamlıdır. Özellikle çocuklarda aileden alınan bilgiler, dikkat, öğrenme motivasyonu, sosyal beceri gibi test dışı gözlemlerin zekâ değerlendirmeleri ile bütünleşmesini sağlar (Snow & Van Hemel, 2008). Ebeveynler, çocuğun dikkat süresi, motivasyonu yeni durumlara tepkisi gibi test dışında gözlemlenmesi zor olan üst bilişsel süreçler hakkında değerli bilgiler sunar. Beş yaş çocuklarında uygulanan CAS testi ile farklı aile tutumlarının bilişsel performansa etkisi araştırılmış ve ebeveyn tutumlarının bilişsel gelişimde önemli bir rol oynadığını ortaya konmuştur (Ucur, 2005). Aile katılım çalışmalarının önemli görüldüğü ERAL-NIT uygulamalarında ailenin çocuk üzerindeki algılarını düzeltecek çalışmalar yer alır. Bu bağlamda aile katılımı içeren testler ele alındığında;

CBCL (Child Behavior Checklist): Aile ve öğretmen raporlarına dayalı psikolojik değerlendirme aracıdır. (Gioia et al. 2000).

BRIEF (Behavior Rating Inventory of Executive Function): Ebeveyn ve öğretmenler aracılığıyla çocuğun yürütücü işlev becerileri değerlendirilir (Gioia et al. 2000).

NEPSY-II: Sosyal biliş, dikkat, yürütücü işlev gibi alanları değerlendirir ve aile raporlarını dikkate alır (Korkman, Kirk & Kemp, 2001).

ERAL-NIT 5-17 Bilişsel Değerlendirme Sistemi: Aile görüşleri doğrultusunda eğitim danışmanlığı düzenlemeleri ile çocuk-aile arasında farkındalık çalışmaları yapar (E. Ersanlı & Kılıçarslan, 2020).

Testleri, örnek olarak verile bilinir.

Bu çalışma ile ERAL-NIT ile yapılan ölçmelerde aile katılımlarından elde edilen görüşlerin, bireyin bilişsel ve duygusal profilinin değerlendirilmesindeki tamamlayıcı rolü ele alınmıştır. Psikometri uygulamalarında aile görüşlerinin de alınması gibi yenilikçi yaklaşımları nitel araştırma tekniklerinden fenomoloji – olgu bilim araştırması tekniği ile uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirildi.

1. Uzmanlara göre, tarama tekniklerinde aile katılımının sağlanması gerekli midir?
2. Uzmanlarca, aile katılımlarından elde, tarama sonuçlarına ait verilerin, danışma konusu olması, faydalı oluyor mu?
3. Aileler, çocuklarının gelişim eğrilerini mi yoksa çocukla ilgili fikirlerinin tutarlılığını mı daha çok merak ediyorlar?

YÖNTEM

Bu çalışmada, çocuklara uygulanan ERAL-NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi sonuçları ile çocukların ailelerine uygulanan ERAL-NIT Aile Gözlem ve Performans Ölçeği verilerinin, kıyaslama çalışmaları sırasında oluşan aile katılımı çalışmalarındaki durumun uzmanlarca ortaya konması hedeflendi. Aile katılımı ile ortaya çıkan sonuçların uzman görüşleri ile derinlemesine incelemeyi amaçlayan nitel fenomolojik – olgu bilimsel çalışma.

Araştırma Deseni

Araştırma deseni olarak nitel fenomolojik – olgu bilim yöntemi tercih edilmiştir. Fenomenolojinin amacı insan deneyimini anlamaktır (van Manen, 2007, s.12). Fenomenoloji; kökü itibariyle fenomen kelimesinden gelmektedir. Fenomen (phenomenon) Yunanca'da görünüm anlamına gelen bir terimdir (Bal, 2013). Husserl fenomenoloji yöntemini birbiriyle kesişen olgu – öz ve real – irreal iki temel ayırmadan yola çıkarak açıklar. Husserl'e göre fenomenoloji ne olgularla ne de gerçeklikle ilgilenir. Ona göre bir olguyu kendisi yapan öze

ulaşabilmek için öncelikle "doğal bir tavır almanın, genel savlarının" bir kenara bırakılması gerektiği üzerinde durmuştur (Husserl, 2003). Bize yabancı olmayan ancak tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için kullanılır ve uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım & Şimşek, 2016). Uzman görüşleri alınarak geliştirilen likert tipi anket ile "Psikometri uygulamalarında aile katılımlarının durumu" ERAL – NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi uygulayıcıları olan uzman görüşleri odak alınarak özgün bir fenomenolojik – olgu bilimsel araştırma olarak yapıldı. Veriler betimsel istatistik ve alt boyutlara ayırarak ayrı ayrı analiz edildi.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları; Türkiye'nin 65 ilinde görev yapmakta olan 822 uzmana gönderilen "ERAL-NIT Aile Uygulamaları" konu başlıklı formu, gönüllük esası çerçevesinde dolduran, 190 ERAL-NIT uygulayıcısından oluşmaktadır. Katılımcılar; cinsiyet, mesleki kıdemleri, çalışma alanı olmak üzere 3 grupta incelendi. Katılımcı seçiminde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntemde, belirlenen ölçütleri karşılayan bireylerin çalışmaya dahil edilmesi esas alır. (Patton, 2002). Katılımcıların ERAL-NIT uygulayıcısı olma şartı aranmıştır.

1 – 5 Yıl Mesleki Kıdem değişkeni kadın ve erkek katılımcılar arasında %25 oranı ile en fazla katılımcı olan değişken grubunu oluşturmakta. Kadın uzman katılımcılarda en çok katılım olan mesleki kıdem yılı grubu 1 – 5 yıl mesleki kıdem grubu %29 iken erkek uzman katılımcılarda en çok katılım sergileyen grup %24 ile 6 – 10 yıl mesleki kıdem yılı grubu olmuştur. Genelde en düşük katılım %15 ile "11 – 15 Yıl Mesleki Kıdem" değişkeninde görülmektedir. Kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre %8 çoğunluktadır. Erkeklerde en az katılım %14 ile "16 – 20 Yıl Mesleki Kıdem" değişkeninde görülürken, kadın katılımcılarda en az katılım "11 – 16 Yıl Mesleki Kıdem" değişkeninde %11 oranında görülmekte. (Tablo – 1)

Tablo 1. ERAL – NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi İle Ailelerin Gözlem ve Performans Sonuçlarının Kıyasının Uzman Görüşlerince Değerlendirmesi Çalışmasının Katılımcı Analizi.

KATILIMCI ANALİZİ		CİNSİYET		ERKEK																			
				88								46%											
		1-5 YIL				6-10 YIL				11-15 YIL				16-20 YIL				21 YIL VE ÜSTÜ					
ÇALIŞMA ALANI		MESLEKİ KIDEM		20		23%		21		24%		19		22%		12		14%		16		18%	
KAMU DA EĞİTİM A.		ÖZEL DE EĞİTİM A.		ŞAHSİ BÜRO		SAĞLIK ALANINDA		KAMU DA EĞİTİM A.		ÖZEL DE EĞİTİM A.		ŞAHSİ BÜRO		SAĞLIK ALANINDA		KAMU DA EĞİTİM A.		ÖZEL DE EĞİTİM A.		ŞAHSİ BÜRO		SAĞLIK ALANINDA	
2	8	8	2	4	4	13	0	5	10	4	0	5	6	1	0	12	0	4	0	5	0	0	0
2%	9%	9%	2%	5%	5%	15%	0%	6%	11%	5%	0%	6%	7%	1%	0%	14%	0%	5%	0%	5%	0%	0%	0%

Tablo 1'in Devamı

KATILIMCI ANALİZİ	CİNSİYET		KADIN																		
			102								54%										
	1-5 YIL				6-10 YIL				11-15 YIL				16-20 YIL				21 YIL VE ÜSTÜ				
	31		30%		16		16%		11		11%		19		19%		25		25%		
	ÇALIŞMA ALANI		KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	ŞAHSİ BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	ŞAHSİ BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	ŞAHSİ BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	ŞAHSİ BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	ŞAHSİ BÜRO
6%	13%	11%	1%	5%	10%	0%	1%	0%	5%	5%	1%	1%	9%	9%	0%	6%	14%	5%	0%		

Tablo 1'in Devamı

KATILIMCI ANALİZİ		CİNSİYET		TOPLAM																	
		190								100%											
		1-5 YIL				6-10 YIL				11-15 YIL				16-20 YIL				21 YIL VE ÜSTÜ			
MESLEKİ KIDEM		51				37				30				31				41			
		27%				19%				16%				16%				22%			
ÇALIŞMA ALANI		KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	BÜRO	SAĞLIK ALANINDA	KAMU DA EĞİTİM A.	ÖZEL DE EĞİTİM A.	BÜRO	SAĞLIK ALANINDA
		8	21	19	3	9	14	13	1	5	15	9	1	6	15	10	0	18	14	9	0
		4%	11%	10%	2%	5%	7%	7%	1%	3%	8%	5%	1%	3%	8%	5%	0%	9%	7%	5%	0%

Veri Toplama Araçları

Veri toplamada öncelikli olarak ERAL – NIT uygulayıcıları olan uzmanlar tarafından gerçekleştirilen ölçme ve aile katılım faaliyetlerinden toplanan veriler esas alındı. ERAL – NIT aile Gözlem ve Performans ölçeklerince aile katılımlarından, bireyin bilişsel işlemleri ile ilgili bilgiler edinilir. Test ortamında bireyin 16 yetenek alanı, 4 beyin işlemi ve 4 öğrenme sorunu olmak üzere 24 alanda tarama, tablet ortamında ERAL – NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi tarafından, uzman eşliğinde gerçekleştirilir. Akabinde veriler danışma ortamında ele alınır.

Bu ortamlarda elde ettiklerini düşündüğümüz, üstün yaşantılara ait uzmanların aile katılımlarının ölçme davranışı ile ilgili etkilerinin betimlenmesi için geliştirdiğimiz form uzmanların görüşüne sunuldu.

Uzman Görüşleri Almak İçin Hazırlanan Form

Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşleri doğrultusunda yapılandırılan likert tipi form aracılığıyla toplanmıştır. Form, 3 değişken temelli, toplamda 7 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Sorular, ERAL-NIT uygulayıcıları olan akademisyenler, alan çalışanlarının görüşleri ve alan yazın verilerine dayalı olarak hazırlandı. Sorular, uygulayıcıların danışma ortamında aile katılımına yönelik elde edilen verilerin, danışmaya konu edilmesi ile ilgili deneyimlerini, detaylı olarak yansıtmaya yöneliktir. (Tablo – 2)

Tablo 2. ERAL – NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi ve Aile Gözlem-Performans ölçekleri sonuçlarının uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi için hazırlanmış Form

ERAL – NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi çalışmasında elde edilen verilerin, aile katılımında, ailenin çocuk hakkında ki gözlemi ve performans beklentilerine yönelik elde edilen veriler ile yapılan kıyasın, danışma konusu edilmesinin, uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi için hazırlanmış bu form da size uygun gelen seçeneği cümlelerin karşılığı olarak işaretleyin lütfen. CİNSİYET:..... MESLEKİ KIDEM:..... ÇALIŞILAN ALAN: Kamuda eğitim Alanında / Özelde Eğitim Alanında / Kamuda Hastanede / Özel Hastanede / Şahsi Büro	YOK	BİRAZ	ORTA	YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK
Çocuğuna uygulama yaptığımız ailelerin, gözlem ve performans kıyası sonuçlarına yönelik güvenleri sizce nasıldır? Gözlem-performans sonuçlarına güven gözlem-					
Aileler ERAL - NIT sonuçları açısından çocuklarına yönelik gözlem ve performans sonuçlarının yüksek olduğunu öğrendiğinde, teste yönelik güvenleri nasıldır? Sonuçlar					
Aileler ERAL - NIT Sonuçları açısından Çocuklarına yönelik Gözlem ve Performans değerleri Düşük Olduğunu Öğrendiğinde teste yönelik güvenleri nasıldır? Sonuçlar					
Aileler ERAL - NIT Sonuçları açısından Çocuklarına yönelik Gözlem ve Performans kıyaslarının normal olduğunu öğrendiğinde teste yönelik güvenleri nasıldır? Normalse					
ERAL - NIT Sonuçları Açısından Ailenin çocuğa yönelik Gözlem ve Performans değerleri ile çocuğun gelişim grafiğinin danışma konusu edilmesi faydalı oluyor mu?					
ERAL - NIT Sonuçları Açısından Ailelerin çocuğun gelişim durumuna kıyasla çocuğa yönelik beklenti sonuçları ile ilgilenme seviyeleri sizce ne düzeydedir? Gelişime göre					

ERAL - NIT Sonuçları Açısından Aile Gözlem ve Performans sonuçları çocuk ile senkronize edilmesinin çocukla yapılan danışma sürecinde faydalı olduğunu					
--	--	--	--	--	--

Uzmanların Bilişsel yeterliliklerin Tespitinde Kullandıkları Ölçek (ERAL-NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi)

ERAL-NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi Türkiye bağlamında geliştirildi. Psikoloji, psikiyatri, test geliştirme, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve nöroloji alanlarından 18 uzmanın görüşü alınarak test maddelerinin içerik geçerliliği sağlanmıştır. Uzmanlar, ilgili alan yazını ışığında bireylerin 5-17 yaşları arasında neler yapabileceğini önermişlerdir. Test geliştirmenin aynı derecede önemli bir diğer kısmı, testin kriter geçerliliğini sağlamaktır. Bu amaçla, araştırmacılar ERAL-NIT'in bulgularını iyi bilinen başka bir IQ testi; CAS ile çeşitli şekillerde karşılaştırmışlardır. İlk olarak, ERAL-NIT'den elde edilen IQ sonuçları CAS sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. (Tablo 3).

Tablo - 3

ERAL-NIT puanlarının (gözlemlen ve gözlemlenmiş) ve CAS puanlarının tanımlayıcı istatistikleri

	IQ_I*	IQ**	TP (CAS)***
<u>Ortalama</u>	101.739	103.898	104.095
<u>Standart Hata Ortalaması</u>	0.513	0.517	0.525
<u>Medyan</u>	101.621	104.392	105.000
<u>Standart Sapma</u>	13.003	13.106	13.295
<u>Minimum</u>	48.533	48.533	46.000
<u>Maksimum</u>	141.231	141.231	139.000
<u>Çarpıklık</u>	-0.119	-0.189	-0.330
<u>Basıklık</u>	0.520	0.528	0.459

* IQ_I Gözlemlenmiş ERAL-NIT IQ puanları

** IQ Gözlemlenmiş sonraki ERAL-NIT IQ puanları

*** CAS IQ puanları

Sonuçlar, bu iki ölçümün bulguları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca, değerlendirmeye uygulayıcıların gözlemleri de dâhil edildiğinde, ERAL-NIT sonuçları ile CAS sonuçları arasındaki korelasyonda bir artış olduğu unutulmamalıdır. İkinci olarak, iki test cinsiyet açısından karşılaştırılmıştır. Bulguların her ikisi de uyumlu ve kızların lehine olarak bulunmuştur (E. Ersanlı & A. Kılıçarslan. 2024).

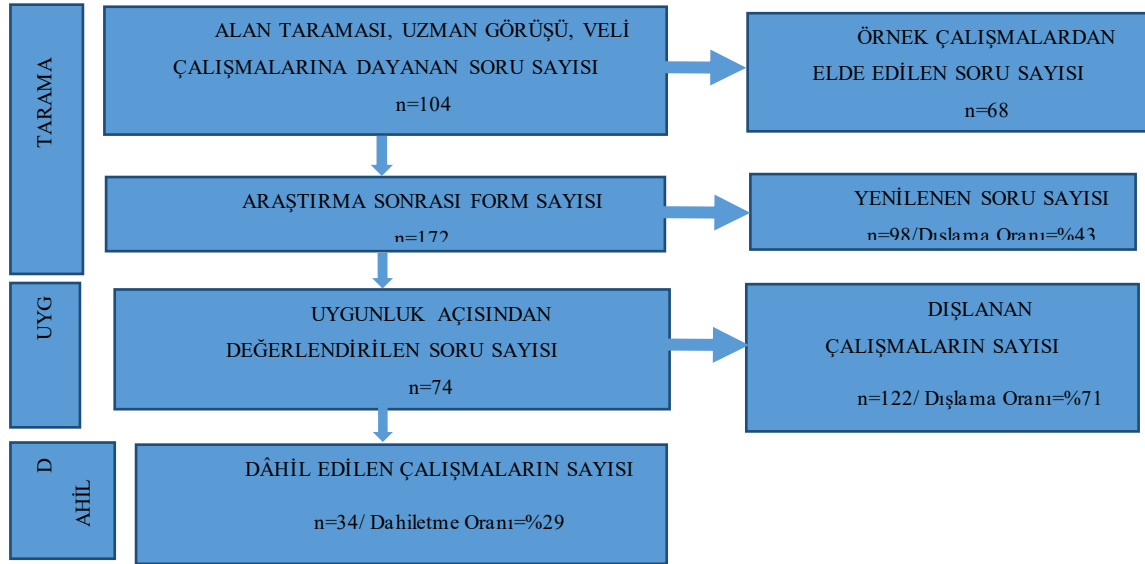
Uzmanların Aile Katılımlarında Kullandıkları ERAL-NIT Aile Gözlem ve Performans Ölçekleri

ERAL-NIT Bilişsel Değerlendirme Sistemi içeriğinde, velilere yönelik soruların hazırlanmasında, alan taraması yapılmış ve özellikle portage testi item sitili üzerinde durulmaktadır. "Portage Model" çerçevesinde ebeveyn görüşmeleri, çocuğun doğal dil ve davranış kalıplarını esas alır. Bu nedenle sorular sıklıkla çocuğun perspektifinden formüle edilir; veli de 'çocuğum sanki böyle diyor' hissi yaşar" (Shearer & Shearer, 1972). Ölçme süreci genelde çocuğun günlük rutinleriyle iç içe cereyan eder. Dolayısıyla ebeveyn, "çocuğum şöyle

hissediyor" ya da "şöyle söylüyor gibi" bir yaklaşım sergiler. Bu da soruların çocuk perspektifine yerleştirildiği anlamına gelir (J. Wilson. 2024). Bu durum göz önüne alınarak sorular çocuğun ağzından aileye aktarılmaktadır. Aile, çocuğu ile konuşuyormuş imasına kapılır.

2017 – 2019 yılları arasında yapılan alan taraması, uzman görüşleri ve denemeler ile 172 Sorudan 34 soru belirlendi. Soruları dışlama nedenlerinden; mükerrer soruların dışlanmasında 98 soruda benzerlik görülmüş ve bu maddeler çalışmadan çıkarılmıştır. Mükerrer olmayan dahil etme nedeni gereği 74 soru çalışmaya dahil edilmiştir. Sorunun ailelerce anlaşılmadığının ifade edilmesi dışlama nedeni ile çalışmadan 24 madde çalışmadan çıkarılmıştır. Sorunun ailelerce anlaşıldığının ifade edilmesi dahil etme kriterine göre ise 50 soru çalışmaya dahil edilmiştir. Sorunun; tüm verilerin aritmetik ortalamasına göre normal dağılım eğrisinde, +1 standart sapma altı (σ), -1 standart sapma üstünde kalması dışlama nedenine bağlı olarak ise 16 soru çalışmadan çıkarılmıştır. Sorunun; tüm verilerin aritmetik ortalamasına göre normal dağılım eğrisinde, +1 standart sapma üstü (σ), -1 standart sapma altında kalması dahil etme nedenine bağlı olarak da 34 soru netice olarak çalışmaya dahil edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. ERAL – NIT Bilişsel değerlendirme Sistemi Aile Katılım Ölçeği Madde oluşumunu gösteren PRISMA Kontrol Listesi

İki grupta oluşturulan çalışmada; çocuğun sergilediği ailece gözlemlenen performansa yönelik sorular sorulurken, ikinci grupta ailenin çocuk üzerinde ki düşüncelerine yönelik çocuk ile ilgili yeterlilik ifadeleri yer alır. Bu sayı de çocuk ile ilgili olarak ailenin gözlemleri ve düşünceleri kıyaslanmaya çalışılmıştır. %5'lik bir puan farkı (örneğin 5 IQ puanı) çoğu zekâ testinde ölçüm hatası sınırıdır (Kaufman, A. S. 2009). Küçük farklar (%5 gibi) anlamlı kabul edilmemeli, ölçme hatası payının her zaman dikkate alınması gerekir (Anastasi A. ve Urbina S.

1997). Plotlama çalışmalarında; çocuğun elde edilen sonuçlarına göre, aile katılımından çocuk hakkında elde edilen görüşlere ait veriler de 700 aileden 37'si $\pm$ -%5'lik tutarlılık sergilemiştir. Akabinde 12 ilde yapılan çalışmada ise 684 ailede 55 aile $\pm$ -%5'lik bir dilim içinde tutarlılığa sahip olduğu görüldü. Ailelerin %8'i istenilen boyutta bir tutarlılık göstermektedir. Ailelerin ifadelerinin iç tutarlılıklarının düşüktür. Bu da ailelerin çocuklarını tanıma noktasında yardıma ihtiyaçları olduğunu, düşündürmektedir.

Veri Toplama Süreci

Formlar, gönüllülüğü esas alınarak Google formlarında hazırlanmış, likert tipi formun doldurulması şeklinde gerçekleştirildi. Veriler, yazılı olarak toplanıp, araştırmacı tarafından analiz yapıldı. Elde edilen veriler parametrik analiz yöntemiyle incelendi. Verilerin normal dağılım ve varyans homojenliği gibi belirli varsayımları sağlaması durumunda uygulanan, ortalama tabanlı güçlü istatistiksel testler bütünüdür (B. Şener, 2022).

Güvenirlik ve Geçerlik

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla veri toplama sürecinde açıklık ve tarafsızlık esas alınmış, uzman görüşlerine başvurularak bilgi toplama formunun kapsam geçerliği sağlanmıştır. Ayrıca, katılımcıların ifadeleri doğrudan kullanılarak, bulguların güvenilirliği artırılmıştır (Lincoln & Guba, 1985).

BULGULAR

“Gözlem-gelişim danışma faydası” maddesi %63 ile en çok onanan madde olmuştur. “Sonuçlar düşüğe güven” maddesi ise %24 ile en az güvenilen madde olmuştur. “Sonuçlar normal veya yüksek olduğunda” sonuçlara güvenin arttığı görülmekte. Sonuç olarak aile katılım verilerinin ölçmede kullanılması ve sonuçların danışmaya konu edilmesi uzmanlarca güvenilir bulunmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Uzman Görüşlerinin Betimsel İstatistik Tablosu

Anket Sorusu	Yüksek/Çok Yüksek (%)	Orta (%)	Yok/Biraz (%)	En Sık Yanıt	Frekans	Toplam Katılımcı	Yanıt Çeşitliliği
Gözlem ve performansa güven	47	45	8	ORTA	85	190	4
Sonuçlar yüksekse güven	53	42	5	YÜKSEK	81	190	4
Sonuçlar düşüğe güven	34	42	24	ORTA	80	190	5
Sonuçlar normalse güven	61	34	5	YÜKSEK	110	190	4
Gözlem-gelişim danışma faydası	63	24	13	YÜKSEK	95	190	5
Gelişime kıyasla ilgi düzeyi	42	47	11	ORTA	90	190	5

Gözlem-performans eşleşmesinin faydası	66	18	16	YÜKSEK	95	190	5
--	----	----	----	--------	----	-----	---

Maddelerin yüzdelik sonuçlarında da olduğu gibi frekans dağılımlarında yüksek ve çok yüksek seçeneklerinin çoğunlukta olduğu görülmekte. Yedi maddeden dördünde “YÜKSEK” en sık yanıt alan seçenek olmuştur. “ORTA” yanıtı ise üç madde de en çok seçilen yanıttır. Görüldüğü gibi yanıtların frekans dağılımında “YOK” ve “BİRAZ” yanıtları yer almamaktadır.

Uzmanların Çalıştıkları Alan ile İlgili Bağımsız Değişkenler

Şahsi büro sahibi çalışan uzmanlar diğer uzmanlara göre ailelerin gözlem – performans sonuçlarına güvenlerinin, diğer alanlarda çalışan uzmanlara göre daha düşük olarak tespit edildi. Eğitim ve sağlık alanlarında çalışan uzmanlar, sonuçlara güveni yüksek ve çok yüksek olarak belirtmişlerdir. Sonuçların danışma ortamında konu edilmesini özellikle sağlık çalışanları yüksek faydalı olarak belirtmekte. Sonuçların düşük ya da yüksek olması durumları, alan çalışanlarına göre farklılık gösteriyor.

Kamuda Eğitim Alanında Çalışan Uzmanlar

Sonuçlar yüksek çıktığında güvenin yüksek olduğunu ifade ederken özelde eğitim alanında çalışan uzmanlar sonuçlar düşükken güven daha yüksek demekte. Şahsi büro çalışanları ise birbirine yakın sonuçlar üretmişlerdir (Tablo 6).

Tablo 6. Kamuda Eğitim Alanında Çalışan Uzmanların Ölçmede Aile Katılımları İle İlgili Durum Analiz Tablosu

KAMU DA EĞİTİM ALANINDA	Gözlem-performans sonuçlarına güven	Sonuçlar yüksekse güven düzeyi	Sonuçlar düşükse güven düzeyi	Normalse güven düzeyi	Gözlem-gelişim danışma faydası	Gelişime göre aile ilgisi	Gözlem-performans eşleşmesinin danışma sürecine katkısı
YOK	0%	0%	0%	0%	0%	4%	4%
BİRAZ	7%	0%	28%	0%	7%	0%	0%
ORTA	46%	41%	50%	30%	11%	39%	26%
YÜKSEK	37%	59%	22%	59%	72%	57%	59%
ÇOK YÜKSEK	11%	0%	0%	11%	11%	0%	11%

Özelde Eğitim Alanında Çalışan Uzmanlar

Aile katılımlarına güven görüşleri ile kamuda çalışan uzmanların görüşleri bir birlerine yakın. Özelde eğitim alanında çalışan uzmanlara göre, çocukla yapılan çalışmalar ile aile katılımı veriler arasında, velilerin sonuçları daha yüksek çıktığında, güvenin olduğuna yönelik

görüşleri %13, gelişime göre aile ilgisi %13, aile katılımı ve çocuk ile yapılan çalışmalar arasında ki sonuçların danışma konusu edilmesi %19 oranlarında “BİRAZ” seçeneği ile nitelemişlerdir. Bu oranlar diğer alanlarda çalışanlardan iki katı kadar yüksek bir farkla ile ayrılmaktadır. Özelde çalışan eğitimcilerin diğer meslek gruplarına göre aile katılımı verilerine duyulan güveni ve ilgiyi daha düşük yorumladıklarını göstermektedir (Tablo 7).

Tablo – 7. Özelde Eğitim Alanında Çalışan Uzmanların Ölçmede Aile Katılımları İle İlgili Durum Analiz Tablosu

ÖZEL DE EĞİTİM ALANINDA	Gözlem-performans sonuçlarına güven	Sonuçlar yüksekse güven düzeyi	Sonuçlar düşükse güven düzeyi	Normalse güven düzeyi	Gözlem-gelişim danışma faydası	Gelişime göre aile ilgisi	Gözlem-performans eşleşmesinin danışma sürecine katkısı
YOK	0%	0%	6%	0%	0%	1%	8%
BİRAZ	8%	13%	6%	6%	1%	13%	19%
ORTA	42%	43%	37%	37%	38%	44%	13%
YÜKSEK	38%	32%	32%	57%	42%	35%	42%
ÇOKYÜKSEK	13%	13%	19%	0%	13%	6%	19%

Şahsi Büro Sahipleri Olan Uzmanlar

Sonuçlar düşük olduğunda ki sonuçlara güvenin %37 oranında “ORTA” değeri ile nitelemekteler. Sonuçlara olan aile ilgisini ise %27 oranında “ORTA” olarak ifade etmişlerdir. Bu oran diğer alan çalışanlarından iki kata kadar yüksek bir değer içermektedir. Şahsi büro sahibi uzmanlar, diğer alan çalışanlarına göre, aile katılımı verilerinin çocuğun skorlarına oranla düşük çıktığında, sonuçlara güven ve ilginin diğer alan çalışanlarına göre daha az olarak ifade etmekte. (Tablo 8)

Tablo 8. Şahsi Bürosunda Çalışan Uzmanların Ölçmede Aile Katılımları İle İlgili Durum Analiz Tablosu

ŞAHSİ BÜRO	Gözlem-performans sonuçlarına güven	Sonuçlar yüksekse güven düzeyi	Sonuçlar düşükse güven düzeyi	Normalse güven düzeyi	Gözlem-gelişim danışma faydası	Gelişime göre aile ilgisi	Gözlem-performans eşleşmesinin danışma sürecine katkısı
YOK	0%	0%	0%	0%	0%	3%	3%
BİRAZ	10%	0%	37%	8%	27%	8%	8%
ORTA	52%	43%	45%	30%	17%	62%	22%
YÜKSEK	28%	47%	18%	62%	40%	18%	50%
ÇOKYÜKSEK	10%	10%	0%	0%	17%	8%	17%

Sağlık Alanında Çalışan Uzmanlar

Katılımcı sayısı en az olan grup sağlık çalışanları grubu. Beş uzman tarafından aile katımlı ölçme çalışmaları ile ilgili durumu analiz etmemiz için hazırlanan forma katılım sağlamışlardır. Çalışmaya katılım sağlayan bir uzman kamuda sağlık alanında çalışırken, dört uzman özelde sağlık alanında çalışmaktadır. Görüldü üzere aile katılımlarının faydalı olduğunu ve ailelerin güvenlerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ancak diğer uzmanlara kıyasla sağlık çalışanları katılım verileri ile ölçek verileri normal olduğunda güven düzeyi orta olarak nitelemekteler (Tablo 9).

Tablo 9. Sağlık Alanında Çalışan Uzmanların Ölçmede Aile Katılımları İle İlgili Durum Analiz Tablosu

SAĞLIK ALANINDA ÇALIŞANLAR	Gözlem-performans sonuçlarına güven	Sonuçlar yüksekse güven düzeyi	Sonuçlar düşükse güven düzeyi	Normalse güven düzeyi	Gözlem-gelişim danışma faydası	Gelişime göre aile ilgisi	Gözlem-performans eşleşmesinin danışma sürecine katkısı
YOK	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
BİRAZ	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
ORTA	0%	20%	20%	80%	0%	0%	0%
YÜKSEK	20%	0%	80%	20%	100%	100%	100%
ÇOKYÜKSEK	80%	80%	0%	0%	0%	0%	0%

Katılımcı Uzmanların Cinsiyet Değişkeni

Erkek Katılımcılar

Sonuçlar düşükken güven daha düşük derken kadın katılımcılar sonuçlar düşükken de yüksekken de ailelerin yüksek oranda güvendiklerini belirtmekteler. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara kıyasla %15 daha fazla, danışma sürecine aile verilerinin katkısının yüksek olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 10).

Tablo 10. Özelde Eğitim Alanında Çalışan Uzmanların Ölçmede Aile Katılımları İle İlgili Durum Analiz Tablosu

ERKEK UZMAN KATILIMCILAR	Gözlem-performans sonuçlarına güven	Sonuçlar yüksekse güven düzeyi	Sonuçlar düşükse güven düzeyi	Normalse güven düzeyi	Gözlem-gelişim danışma faydası	Gelişime göre aile ilgisi	Gözlem-performans eşleşmesinin danışma sürecine katkısı
YOK	0%	0%	4%	0%	6%	6%	11%
BİRAZ	16%	0%	31%	10%	17%	12%	10%
ORTA	39%	51%	44%	37%	15%	46%	20%
YÜKSEK	42%	46%	15%	53%	63%	36%	58%
ÇOK YÜKSEK	3%	3%	6%	0%	0%	0%	0%

Kadın Uzman Katılımcılar

Erkek katılımcılara oranla “BİRAZ” seçeneğinin frekans dağılımı %12 daha fazla olarak ölçülmüştür. Bu kadın katılımcı uzmanların erkek katılımcı uzmanlara kıyasla aile katılımı çalışmalarında güven, ilgi ve faydacılık unsurları endekslerinin daha düşük olduğunu göstermektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Özelde Eğitim Alanında Çalışan Uzmanların Ölçmede Aile Katılımları İle İlgili Durum Analiz Tablosu

KADIN UZMAN KATILIMCILAR	Gözlem-performans sonuçlarına güven	Sonuçlar yüksekse güven düzeyi	Sonuçlar düşükse güven düzeyi	Normalse güven düzeyi	Gözlem-gelişim danışma faydası	Gelişime göre aile ilgisi	Gözlem-performans eşleşmesinin danışma sürecine katkısı
YOK	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
BİRAZ	1%	10%	12%	1%	5%	4%	11%
ORTA	50%	35%	41%	32%	32%	49%	17%
YÜKSEK	28%	39%	37%	62%	39%	38%	43%
ÇOK YÜKSEK	22%	17%	10%	5%	25%	10%	30%

Mesleki Kıdemlerde Sonuçlar

Genel olarak bir birlerine benzerlik göstermekte olup %88 oranında “ORTA”, “YÜKSEK”, “ÇOK YÜKSEK” seçenekleri tercih edilmiştir. 1 – 5 Yıl Kıdemi olan uzman görüşlerinde sonuçlar düşük çıktığında %10 oranında güvenin olmadığı ifade olunmuş.

Çalışmaya katılan uzmanların mesleki kıdem değişkeni çerçevesindeki görüşleri ele alındığında: 6 – 10 yıl arası mesleki kıdeme sahip uzmanlara göre ailelerin sonuçlara güvenleri, ilgileri ve fayda gördükleri düşüncelerinin ortalaması %75. Bu diğer mesleki kıdemlerdeki uzmanlara göre %15 daha düşük bir sonuçtur. 11 – 15 yıl arası mesleki kademe sahip uzmanlar %16 oranında aile katkısı ile ilgili sonuçların danışmaya faydası olmadığını ifade etmişler. 16 - 20 yıl kıdemi olan uzman görüşleri %97 ile “ORTA”, “YÜKSEK”, “ÇOK YÜKSEK” seçenekleri tercih etmekte (Tablo 12).

Tablo 12. Özelde Eğitim Alanında Çalışan Uzmanların Ölçmede Aile Katılımları ile İlgili Durum Analiz Tablosu

KIDEM YILI	SEÇENEKLER	Gözlem- performans sonuçlarına güven	Sonuçlar yüksekse güven düzeyi	Sonuçlar düşükse güven düzeyi	Normalse güven düzeyi	Gözlem- gelişim danışma faydası	Gelişime göre aile ilgisi	Gözlem- performans eşleşmesinin danışma sürecine katkısı
1 - 5 YIL KIDEMİ OLAN UZMAN GÖRÜŞLERİ	YOK	0%	0%	10%	0%	0%	0%	0%
	BİRAZ	10%	2%	27%	10%	10%	0%	12%
	ORTA	41%	51%	33%	20%	24%	61%	22%
	YÜKSEK	14%	22%	10%	61%	47%	29%	47%
	ÇOK YÜKSEK	35%	25%	20%	10%	20%	10%	20%
6 - 10 YIL KIDEMİ OLAN UZMAN GÖRÜŞLERİ	YOK	0%	0%	0%	0%	0%	14%	14%
	BİRAZ	27%	0%	41%	14%	41%	14%	14%
	ORTA	54%	54%	27%	59%	14%	27%	0%
	YÜKSEK	14%	41%	32%	27%	46%	46%	59%
	ÇOK YÜKSEK	5%	5%	0%	0%	0%	0%	14%
11 - 15 YIL KIDEMİ OLAN UZMAN GÖRÜŞLERİ	YOK	0%	0%	0%	0%	16%	0%	16%
	BİRAZ	0%	0%	0%	0%	0%	16%	0%
	ORTA	48%	81%	48%	48%	16%	32%	32%
	YÜKSEK	32%	0%	32%	48%	48%	32%	32%
	ÇOK YÜKSEK	16%	16%	16%	0%	16%	16%	16%
16 - 20 YIL KIDEMİ OLAN UZMAN GÖRÜŞLERİ	YOK	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	BİRAZ	0%	0%	3%	0%	0%	16%	0%
	ORTA	48%	16%	81%	16%	32%	52%	16%
	YÜKSEK	52%	84%	16%	84%	68%	32%	68%
	ÇOK YÜKSEK	0%	0%	0%	0%	0%	0%	16%
21 YIL ÜZERİ KIDEMİ OLAN UZMAN GÖRÜŞLERİ	YOK	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
	BİRAZ	0%	22%	24%	0%	0%	0%	22%
	ORTA	34%	10%	32%	32%	32%	56%	22%
	YÜKSEK	66%	68%	44%	68%	44%	44%	44%
	ÇOK YÜKSEK	0%	0%	0%	0%	24%	0%	12%

TARTIŞMA

Bu araştırma bulguları, psikometri uygulamalarında, aile katılımının ölçme ve değerlendirme süreçlerine önemli katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Uzman görüşleri,

aile katılımının hem ölçme sonuçlarına duyulan güveni artırdığını hem de danışma sürecinin etkililiğini desteklediğini göstermektedir. Özellikle ailelerin çocuklarını tanıma, gözlem yapma ve gelişim grafikleri ile karşılaştırma süreçlerinde rehberliğe ihtiyaç duymaktalar.

Bu sonuçlar, literatürde ki benzer çalışmalar ile tutarlıdır. Örneğin, Smith & Brown (2020) aile ve öğretmen raporlarının bilişsel testlerin öngörü gücünü artırdığını belirtmiştir. Ayrıca, Snow & Van Hemel (2008) erken çocukluk döneminde aileden alınan nitelikli bilgilerin değerlendirme süreçlerinde tamamlayıcı bir rol oynadığını vurgulamıştır. Çalışmamızda da ailelerin çocuk hakkındaki gözlemlerinin, ölçme sonuçları ile birlikte ele alınmasının değerlendirme sürecini zenginleştirdiği görülmektedir.

Bulgular, Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı (1979) ile de uyumludur. Çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimi, aile ve çevre faktörleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu açıdan aile katılımı, sadece test sonuçlarının güvenilirliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda çocuğun çevresel koşullarını anlamaya yardımcı olur.

SONUÇ

Katılımcıların %63'ü ailelerin test sonuçları yüksek olduğunda güven düzeyinin arttığını, %34'ü ise düşük sonuçlarda güvenin azaldığını belirtmiştir. Sonuçlar düşük çıktığında katılım çalışmalarında elde edilen verilere güven aslında heterojen bir yapı göstermekte. Bu da uzmanların düşük veriler içeren sonuçlarda ailelerin kararsızlık yaşadığına yönelik algılama geliştirdiklerinin kanıtı ola bilir. Tüm katılımcıların %63'ü, aile gözlemlerinin çocuğun gelişim grafiğiyle danışma sürecinde ele alınmasının faydalı olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, aile-performans kıyasının çocuğun gelişimini doğru yansıttığını ve bu uyumun danışma sürecini olumlu etkilediğini belirtmiştir. Gene aynı şekilde aile katılım sürecine ailelerin güvendiğini ortaya koymaktadırlar.

Bu çalışma, psikometri süreçlerinde aile katılımının kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bulgulara göre:

1. Ailelerin katılımı, ölçme sonuçlarına duyulan güveni artırmaktadır (Smith & Brown, 2020).
2. Sonuçlar ailelerle paylaşıldığında ve danışma sürecine entegre edildiğinde, ailelerin çocuğu tanıma ve destekleme süreçleri güçlenmektedir (Snow & Van Hemel, 2008).
3. Aile gözlem ve performans verilerinin, bilişsel değerlendirme sonuçları ile birlikte ele alınması, danışma sürecinin verimliliğini artırmaktadır (Flanagan & Harrison, 2012).

4. Ekolojik sistemler bağlamında aile katılımı kritik bir bileşendir (Bronfenbrenner, 1979).

ÖNERİLER

Bu araştırma bulgularının anne babalara, öğretmenlere/educatorlara, çocuk gelişim alanına, okul psikolojik danışmanlarına, uzmanlara, eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili kurumlara, önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Zekâ değerlendirmelerinde yalnızca bilişsel test puanlarına odaklanmak, bireyin gerçek potansiyelini yansıtmayabilir. Bu nedenle, üst bilişsel süreçlerin ölçülmesi ve çocuğun gelişimi hakkında aileden alınan nitelikli geri bildirimlerin değerlendirme sürecine dâhil edilmesi, daha doğru ve kapsayıcı sonuçlar sunacaktır. İster ölçme, ister değerlendirme, isterse de tanılama için olsun amaç bireyi tanımak ve yönlendirmede sağlıklı kararlar almak olmalıdır. Bunun içinde;

Araştırma bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Psikometri süreçlerine aile temelli anketler ve gözlem formları sistematik biçimde dâhil edilmelidir (Anastasi & Urbina, 1997). Zekâ değerlendirmelerine aile temelli anketler ve gözlem formları dâhil edilmelidir.

Ebeveynler değerlendirme sürecinde aktif paydaşlar olarak konumlandırılmalıdır (Feuerstein et al. 1988). Eğitimciler ve psikologlar, ebeveynleri değerlendirme sürecinin pasif izleyicileri değil, aktif ortakları olarak görmelidir.

Ailelerin çocuk hakkındaki algıları, ölçme sonuçlarıyla birlikte danışma sürecinde tartışılmalı ve yönlendirici bir araç olarak kullanılmalıdır (Snow & Van Hemel, 2008). Ailenin çocuk algısı elde edilen sonuçlar ile mutlaka danışma konusu edilmeli.

Uzun vadeli izleme ve eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Aile katılımının ölçme ve danışma süreçlerindeki etkisi, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel gruplarda incelenmelidir (Meadows, 1993).

Farklı test türleri ve disiplinlerde aile katılımının etkisi araştırılmalıdır (Gioia et al. 2000).

KAYNAKÇA

- Anastasi, A. ve Urbina, S. (1997). *Psychological Testing* (7. baskı). Prentice Hall/Pearson. 113-115.
- Bal, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2022). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Pegem Yayıncılık.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press.

- Budak, Selçuk (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Üge, B. ve Ucur, Z. E. (2005). *Farklı aile davranışlarının okul öncesi beş yaşındaki çocukların bilişsel performans düzeylerine etkisi* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Ersanlı, E. & Kılıçarslan, A. (2024). Development and Validation of the Tablet-Based ERAL Nonverbal Intelligence Test 5-17 (ERAL-NIT). *Open Journal for Educational Research*.
- Erkan, N. S.& Durmuşoğlu, M. C. (2006). Anne eğitimi programının annenin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu.
- Feuerstein, R. Rand, Y. Rynders J. E. (1988). Don't Accept Me as I Am. Plenum Press. 65 - 70
- Flanagan, D. P.& Harrison, P. L. (2012). Contemporary Intellectual Assessment. Theories, Tests, and Issues. Guilford Press 3 – 6 – 45 – 47
- Gioia, G. A. Isquith, P. K. Guy, S. C.& Kenworthy, L. (2000). BRIEF: Behavior Rating Inventory of Executive Function. Child Neuropsychology. 46 - 235
- Gordon, T. (2019). Etkili öğretmenlik eğitimi. Profil Kitap.
- Husserl, E. (2003). Fenomenoloji üzerine beş ders. Bilge Su Yayıncılık.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kasuto, S. A. (2005). Aile etkileşiminin çocuğu sosyal ve bilişsel gelişimi üzerindeki etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Kaufman, A. S. (2009). IQ Testing 101. Springer Publishing Company.
- Kılıç Duran, S. (2007). 9, 10, 11 Yaşındaki Çocukların Zihinsel Gelişim Ve Benlik Saygısına Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyinin Etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Korkman, M. Kirk, U.& Kemp, S. (2001). NEPSY–Second Edition (NEPSY-II). Pearson Clinical & Talent Assessment.
- Lincoln, Y. S.& Guba, E. G. (1985). Naturalistic Inquiry. Beverly Hills, CA: Sage.
- Meadows, S. (1993). The Child As Thinker, The Development And Acquisition Of Cognition In Childhood. Routledge 45 – 47 – 120 - 122
- Oktay, A. (2007). Yaşamın Sihirli Yılları. Okul Öncesi Dönem. (6. Baskı). Epsilon Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2012). Bireyi Tanıma Teknikleri. Ankara: Nobel.
- Shearer & Shearer, (1972) Portage Project Readings. National Portage Association., Association for Childhood Education International.
- Smith, A., & Brown, K. (2020). "Parent and Teacher Reports as Complementary Tools in Cognitive Assessment." Journal of Educational Psychology. 88 - 90
- Snow, C. E., & Van Hemel, S. B. (2008). Early Childhood Assessment: Why, What, and How. National Academies Press.
- Smith, A. & Brown, K. (2020). Parent and teacher reports as complementary tools in cognitive assessment. *Journal of Educational Psychology, 112*(4), 745–758.

- Tagay, Ö. (2016). Okul Öncesi Eğitimde Çocuğu Tanımanın Önemi. (Ed. A. Önder), sayfa. 1-8. Okul Öncesi Dönemde Çocukları Değerlendirme ve Tanıma Teknikleri. Pegem Akademi.
- Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. Phenomenology & Practice.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Wilson, J. (2024). Evaluating Improvements in Parental Self-Efficacy Following Portage Intervention. A thesis submitted to the University of Manchester for the degree of Doctor of Educational and Child Psychology in the Faculty of Humanities. School of Environment, Education, and Development.